

na het financiële *débaucle* met de Jan Cremer-musical en later ook door het verdwijnen van de groep "Werk in Uitvoering", een herschikking van de middelen tot stand kwam. Het aanbod om in het hoge Noorden een groep uit te bouwen, leek hun aantrekkelijk, zeker financieel en infrastructureel, maar ook vanwege de artistieke vrijheid die hun daar geboden werd. Ze hebben er nu een vaste kern van 6 acteurs en een aantal gastspelers. binnen 1 of 2 jaar hopen zij een beeld naar buiten te kunnen brengen waar ze artistiek achterstaan: dat kunnen zowel door hen zelf geregisseerde voorstellingen zijn als gastsceneringen als uitgenodigde produkties. Van de vroegere praktijken van "De Voorziening" (Gilis: "Gedurende vijf jaar werden de mensen er technisch en artistiek uitgeperst om in afgrijselijke omstandigheden, in buurthuizen en zo, 'toneel' te gaan brengen") stappen zij af, ook al houdt Herman Gilis de beste herinneringen over aan de periode waarin hij met het Kurt Valentinprogramma van De Mannen van den Dam in jeugthuizen e.d. speelde, maar dat programma was daar speciaal voor geconcipieerd. Gilis: "Platte Shakespearebewerkingen gaan spelen in buurthuizen, omdat de politiciers van het Noorden hiermee denken stemmen te winnen, dat wil ik niet. Ik denk dat dat wat artistiek goed is voor mezelf en voor de mensen waarmee ik werk, dan ook maar goed moet zijn voor het Noorden".

Gezien de situatie in Groningen op het artistieke vlak (cf. de stiefmoederlijke behandeling van de regio's in Nederland, cf. de houding van de meeste talentrijke Nederlandse acteurs die de jungle van Amsterdam nog steeds verkiezen boven het Alaska van Groningen, cf. de druk die ook van pers en overheid in het Noorden uitgaat om bij de "De Voorziening" snel spectaculaire resultaten te zien, enz.) toch niet zó rooskleurig is, rijst de vraag of deze "culturele ballingschap" van Gilis en Dehert dan wel onvermijdelijk was; m.a.w. waarom ruilden zij het werken in Vlaanderen in voor een situatie in het Noorden waar ze het zonder artistieke en maatschappelijke wortels moeten stellen?

Én zelfbeheer

Pol Dehert had het gevoel dat in Arca-Gent zowel de samenwerkingsverbanden met de acteurs als de communicatie met het publiek een beetje uitgeput waren en dat daardoor de dreiging ontstond in onvruchtbare artistieke herhaling te vervallen. Voor Herman Gilis, die na een samenwerkingsperiode met

Herman Gilis in
"Regarde les
femmes passer"—
Regie Pol Dehert—
Foto Ellen Kooi

Dehert in Arca, gedurende één jaar in het N.T.G. fungeerde, liggen de motieven om weg te gaan enigszins anders. Dat weggaan uit het N.T.G. vindt hij nog steeds jammer, omdat het zegt hij, om *een historische kans* ging die hij echter *veel te laat* heeft gekregen: "Het werken met te weinig middelen heeft te lang geduurd. Het is op zich geen punt om ook in armoede creatief te zijn, maar er zijn grenzen. Misschien is die beslissing tot 'vrijwillige ballingschap' te impulsief genomen", maar, zo voegt Pol Dehert eraan toe: "Het ontbreken van een artistieke zelfbeheerssituatie waren wij beu. Het begrip 'artistieke leiding' is in Vlaanderen onbestaande". Gilis vindt het positief dat nieuwe regisseurs (Luc Perceval, Dirk Tanghe) nu wél op jongere leeftijd in de grote gezelschappen terecht kunnen.

Maar die nieuwe lichte regisseurs komt daar voor één of twee produkties aan haar trekken; er wordt met hen vaak geen continuïteit opgebouwd en ze worden ook vóór gehouden van de plek waar de artistieke beslissingen genomen worden. Ook Viviane De Muynck betreurt dat iemand als Sam Bogaerts in Vlaanderen nooit kansen heeft gekregen binnen grote structuren: "Omdat men bang is dat de schouwburg zou leeglopen?!" "Als men in Vlaanderen iets wil bereiken", stelt ze, "dan moet men zich ofwel conformeren aan de gevestig-

de theatertraditie ofwel blijft men in de marge; en als de mogelijkheden daar uitgeput zijn, moet men wel uitwijken, b.v. naar Nederland. Dat is de bittere noodzaak".

Luk Perceval spreekt in dat verband met twee soorten acteurs: zij die tot hun 65ste een vaste wedde willen en door hun collectieve domheid het "dode" theater in stand houden; en zij die dat in vraag stellen en die nadenken over hun vak. Hij noemt het intriest dat in dit land deze laatste groep niet beloond wordt: "Zij worden gestraft voor hun integriteit, want jammer genoeg kiezen de instanties voor de dommerikken".

Eb of vloed?

Hoe staan zij nu tegenover het succes dat vele Vlaamse produkties vandaag in Nederland te beurt valt? Volgens Viviane De Muynck is deze golf van voorbijgaande aard, een trend die vlug zal overwaaien. "Ik geef die golf nog twee jaar". Luk Perceval voegt eraan toe: "Veel van het effect dat we in Nederland halen heeft te maken met het feit dat ze ons niet kennen, en dat we een raar taaltje spreken, dat nieuw voor hen is." Viviane De Muynck beaamt dit "vervreemdingseffect" door het onbekende en door de taal, maar ze wijst wel op de enorme diversiteit van het huidige Vlaamse aanbod.